

DIMITRIE CANTEMIR

OPERE

1673-1723

Dimitrie Cantemir

DIMITRIE CANTEMIR

OPERE

HRONICUL VECHIMEI
A ROMANO-MOLDO-VLAHILOR

Repere cronologice, studiu introductiv, text stabilit, glosar și indici
de Stela TOMA

CUPRINS

<i>Dimitrie Cantemir. Repere cronologice</i>	5
<i>Studiu introductiv</i>	17
<i>Notă asupra ediției</i>	63
<i>Sigle și abrevieri</i>	66

HRONICUL**VECHIMEI A ROMANO-MOLDO-VLAHILOR**

întâi pre limba lătiniască izvodit, iară acmu pre limba
româniască scos cu truda și ostenința lui Dimitrie Cantemir,
Voievodul și de moșie domn a Moldovii și a svintei rossieștii împărății
cniadz, în Sanct Petersburg, Annul (7225) 1717

Omenite cititorule	70
Lui Dumnădzău	71
Pridoslovie	73
Praefatio	88
Tuturor iubiților, în Hristos Dumnădzăul frați, romano-moldo-vlahilor, sănătate!	102
Catastihul istoricilor, gheografilor, filosofilor, poeticilor și a altor oameni învățați, ellini, latini și de alte niamuri, a căroră numere să pomenesc și mărturiile li să aduc într-acest hronic	105

HRONICON**A TOATĂ ȚARA ROMÂNIAȘCĂ**

(carea apoi s-au împărțit în Moldova, Munteniască și Ardealul)
din descălecatul ei de la Traian, împăratul Râmului. Așijderea pentru
numerele carele au avut odată și carele are acmu. Și pentru *romanii* carii
de atunci într-înșă aședzindu-să într-acéiași și până acmu necontenit lăcuiesc.

PROLEGOMENA**[CARTEA I]**

<i>Capul I. Pentru vechiu neamul tătărăsc, carile în Svânta Scrisoare să chiamă Gog și Magog și pentru de obște hotărârea a toată Schithia și pentru numele Dachiii</i>	111

Capul II. Pentru cele vechi a Dachii hotare	115
Capul III. Pentru vechi numerele țărâlor carile de demult în Dachia să cuprinda	119
Capul IV. Pentru numele dachilor și de începătura lor	123
Capul V. Pentru crăiia dachilor, cum s-au început și cum au fost mai denainte decât a o supune romanii	127
Capul VI. Pentru oștenirea lui Traian împărat asupra lui Decheval, craiul dachilor, și de dezlădăcinarea lor	132

CARTE A DOA. Carea arată coreniia neamului romanilor precum din ellinii troadéni să trage și de începătura împărății lor de la Remus și Romulus. Așijderea pre scurt însămează precum românii din Dachia, carii astăzi sint moldovenii, munténii și ardelénii, sint din neamul lor hiriși romani de la Italia, de Traian împărat pre acéste locuri aduși. *Proimion*

Capul I. Pentru neamul romanilor, din cine și de unde să trag ei din în cepătura lor	136
Capul II. Arată-să evghenia și slăvit niamul și numele ellinilor	138
Capul III. Arată-să țărâle ellinilor cele mai vestite	140
Capul IV. Arată-să pricina războiului și a prăpădenii Troadiei	141
Capul V. Arată-să sfatul și voievodzii a îmbe părților ellinești	142
Capul VI. Bătaia a tuturor ellinilor la Troada și răzșipa ei	144
Capul VII. Pentru trecerea lui Antenor și a lui Enias la Italia și de stăpânirile lor acolo	145
Capul VIII. Arată-să stăpânirea niamului lui Enias până la nașterea lui Remus și a lui Romulus și ciudată nașterea lor	146
Capul IX. Arată-să aflarea pruncilor și moartea lui Amilius	147
Capul X. Arată-să temeliia Romii și începătura împărății romanilor	149
Capul XI. Dovedescu-să cei ce vor să dzică că romanii nu să trag nici sint din niamul ellinilor	150
Capul XII. Arată-să pre scurt precum niamul moldovenilor, munténilor, ardelénilor (carii cu toții cu un nume de obște români să chiamă) să fie din rodul său hiriși romani și precum Dachia au fost des-călecată de Traian împărat cu cetățeni și slujitori romani	154

CARTEA A TRIIA. Carea arată mărturiile scriitorilor, căruia cum i s-au părut și cum au scris pentru niamul românilor în Dachia lăcuitori. Așijderea să dovedesc unii scriitori carii de numele Vlahii din părere, iară nu după adevăr, au scris, și mai vârtos basna unui Misail și a unui Simion să dezlălește. Așijderea dimpotrivă să dovedește precum românii cești de astăzi în Dachia sint tot aceiia romani pre carii Ulpie Traian i-au adus atuncea.

Capul I. Aducu-să înainte socotélele scriitorilor pentru niamul românilor din Dachia	158
Capul II. Pentru cu năpaste numele pentru carile dzic unii că Dachia mai pre urmă să să fie chemat Flachia	160
Capul III. Arată-să suppus și scornit numele Flachii de la cine s-au născut	161
Capul IV. Pentru Eneas Silvius, cine au fost, și de greșită socotiala lui pentru numele Flachii	162
Capul V. Arată-să greș greșită socoteala lui Eneas pentru numele Flachii	164
Capul VI. Dovedește-să precum Dachia nicicum n-au putut să să chéme Flachia de pe numele lui Flaccus hatmanul.	166
Capul VII. Izvodul familiei Flachilor	167
Capul VIII. Dovedește-să că de pre aceștea Flachi nici de pre unul Dachia să să chéme Flachia n-au avut cum și când	170
Capul IX. Iarăși pentru aceasta, părerea altora carii urmadă lui Eneas Silvius	172
Capul X. Pentru părerea acelora carii mărturisesc precum vlahii să fie romani de la Italia, iară când și cum să fie agiuns la Dachia dzic că nu știu	173
Capul XI. De părerea acelora carii așeși de tot tăgăduiesc precum românii din Dachia să să fie trăgând din romani	175
Capul XII. De părerea acelora carii buiguiesc precum niamul românilor din Dachia, macar că de la romanii de Italia s-ar trage, însă nici de la Flac, nici de la Traian să fie aduși, ce cu multe vacuri mai pre urmă cu alt chip întâi în Ardeal, apoi într-amândoaă țărâle acéstea să fie intrat	182
Capul XIII. Arată-să din ce izvor s-au scurs piștelnița aceștii puturoase basne	185
Capul XIV. Arată-să precum această basnă cu Laslău iaste scornită din istoriia adevărată a doi crai ungurești	189
Capul XV. De părerea acelora carii priimăsc precum coloniile românești de la Traian să să fie aședzat în Dachia; însă pe acéleași alți împărați următori iarăși să le fie rădicat și să le fie tras înapoi	195
Capul XVI. Aducu-să pre scurt mărturiile a multor istorici carii în scrisorile sale adevăresc precum Ulpie Traian împărat au descălecat Dachia cu cetățeni de la Roma și cu oșteni bătrâni români și precum românii cești ce astăzi lăcuiesc în Dachia sint dintr-același neam și din dintr-acéiași viță a acelorași romani	198
Capul XVII. Pentru monarșii romanilor carii au împărățit mai denainte de Ulpie Traian	207

Capul XVIII. Arată-să trii războaie a dachilor cu romanii supt Do-
mitian 210

Respect *Pre cuvântare sau pridoslovie* în Hronicul vechimei Romano-Mol-
dovlahiui 212

HRONICON

DACO-ROMANIII

adecă a Țărâlor Românești

CARTEA I. Carea arată descălecatul romanilor în Dachia de la
Traian împărat. Așjiderea dovedește necurmat traiul lor într-însa
de la același Traian împărat până la Avrelie Avrelian împărat

Capul I. *Canoanele*. Cum vor putea să să adevierască lucrurile odă-
năoară adevărat făcute, însă în istorii târdziu și rar pomenite 223

Capul II. Arată-să tocmala împărății și trii războaie a lui Traian îm-
părat cu dachii 227

Capul III. Arată-să zidirea podului de piatră peste Dunăre și cel de
pre urmă războiului și peirea lui Decheval și de tot prăpădeniia dachilor 229

Capul IV. Arată-să așdzarea romanilor în Dachia și stărpirea dachi-
lor dintr-însa 231

Capul V. Arată-să anul în carile Ulpie Traian au descălecat Dachia
cu romanii 232

Capul VI. Arată-să vredniciile lui Traian, marelui împărat 233

Capul VII. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia, de la Adrian
până la Antonie Pius 236

Capul VIII. De războaiele lui Adrian împărat 238

Capul IX. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Antonie
Pius până la Marco Avrelie, ce l-au chemat Filosof 239

Capul X. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Marco Avre-
lie Filosoful până la ficiorul său Commod 240

Capul XI. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Avrelie
Commod până la Avrelie Severus Alexandru 243

Capul XII. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Avrelie
Sever până la Dechie 246

Capul XIII. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Dechie
până la Valerian și Galien 248

Capul XIV. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Valerian
și Galien până la Avrelie 250

Prevorovire. Informuind cititoriul 253

CARTEA A DOA. Carea arată trecerea romanilor din Dachia în
Misia, apoi dovedește precum aceiași romani iarăși s-au înturnat de la
Misia în Dachia. Așjiderea arată precum aceiași romani tot în Dachia
au lăcuit de la Avrelie Avrelian până la Constantin Marele

Capul I. Arată-să pre scurt viața lui Avrelie Avrelian, carile de mo-
șiia sa au fost roman din Dachia 256

Capul II. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia și supt Avrelie
Avrelian 257

Capul III. Dovedește-să că acea a romanilor trecere din Dachia la
Misia prea scurtă să fie fost și supt același împărat iarăși la locul său
să să fie întors 258

Capul IV. Aceasta să dovedește întâi din socotială 259

Capul V. Dovedește-să apoi înturnarea lor în Dachia din istorici și
traiul lor într-însa de la moartea lui Avrelian până la Clavdie 261

Capul VI. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Clavdie pă-
nă la Probus 262

Capul VII. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Probus
până la Avrelie Carus..... 263

Capul VIII. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Avrelie
Carus până la Galerie și Constantie Hlorus 266

Capul IX. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Constan-
tin Hlorus și Galerie până la Constantin Marele 268

CARTEA A TRIIA. Caré dovedește traiul romanilor în Da-
chia de la Constantin Marele și Sfântul, până la Theodosie cel
Bătrân și Bun

Capul I. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la începutul
împărății lui Constantin Marele, până la pieirea lui Lichinie 271

Capul II. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia până când Con-
stantin au împărțit împărăția în patru părți 273

Capul III. Arată-să precum Dachia să află în numărul crăiilor îm-
părății romanilor când au împărțit Constantin Marele toată împărăția
în patru părți și în multe crăii 275

Capul IV. Arată-să patru pricini pentru ce s-au numărat aceste țări
și s-au însămnat despărțirea împărății 276

Capul V. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia, după împărțala
împărății, până la pristăvirea lui Constantin Marele 278

Capul VI. Arată-să Dachia în testamentul lui Constantin Marele 279

Capul VII. Dovedește-să traiul romanilor în Dachia, de la fiii lui Con-
stantin până la Iulian Paravatis 280

<i>Capul VIII.</i> Adevărte-să șederea lui Constans împărat în Dachia și de pe moneta de dânsul în Dachia făcută	282
<i>Capul IX.</i> Arată-să traiul romanilor în Dachia de la Iulian Paravat până la Valentinian și Valens	284
<i>Capul X.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Valentinian până la năpada unnilor	287
<i>Capul XI.</i> Aceastași să dovedește de la năpada unnilor până la împărăția lui Valentinian cel Tânăr	289

CARTEA A PATRA. Carea arată începătura neamului gotthilor și de unde ieșind ei au năpădit în Evropa. Așijderea multe și mari crăii din varvari descălecate. Așijderea ieșirea Attilii cu unnii și câteva năpădzi a lor spre părțile Evropii. Așijderea dovedește traiul romanilor în Dachia, de la Theodosie cel Bătrân până la Anastasie împărat, când s-au schimbat numele Dachii în Volohia și romanii dintr-însa s-au numit volohi.

<i>Capul I.</i> Arată-să începătura a tot neamul gotthilor, de unde au ieșit ei întâi și apoi pre ce locuri cu șederea s-au aședzat	292
<i>Capul II.</i> Arată-să precum gotthii numai căci au trecut prin Dachia, iară nu au stăpănit-o	295
<i>Capul III.</i> Arată-să despărțirea gotthilor pre carii i-au suppus Theodosie cel Bătrân și săvârșitul lor	297
<i>Capul IV.</i> Arată-să precum nici rămășița gotthilor carii au rămas supt stăpânirea unnilor Dachia să fie stăpănit	300
<i>Capul V.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia, de la aședzământul gotthilor în Misia până la Arcadie și Honorie	302
<i>Capul VI.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Arcadie și Honorie până la Theodosie cel Tânăr	305
<i>Capul VII.</i> Arată-să poiadea varvarilor dintăia	306
<i>Capul VIII.</i> Arată-să poiadea varvarilor a doua și a triia	306
<i>Capul IX.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Theodosie cel Tânăr până la năpada Attilii	308
<i>Capul X.</i> Arată-să multe descălecături a multe crăii din neamul varvarilor acestora	309
<i>Capul XI.</i> Acéia să dovedește până la năpada Attilii	310
<i>Capul XII.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la ieșitul Attilii dintăi până la întoarcerea lui iarăși în Schithia	311
<i>Capul XIII.</i> Arată năpada dintăi a lui Attila cu unnii săi	314
<i>Capul XIV.</i> Arată-să a doua năpadă a Attilii asupra împărăției răz-săritului	316
<i>Capul XV.</i> Arată-să a triia năpadă a Attilii	317

<i>Capul XVI.</i> Arată-să pricina cu carea Attila au aflat mijloc de a intrarea în Ghermania	318
<i>Capul XVII.</i> Arată-să răzbirea Attilii în Ghermania și în Italia și pieirea lui	320
<i>Capul XVIII.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Leon Thracul până la Zenon	322
<i>Capul XIX.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Dachia de la Zenon până la Anastasie	324

CARTEA A CINCEA. Carea arată greutatea aceștii istorii și pricina a continuației ei. Așijderea arată când și cum s-au schimbat numele Dachii în Voloscaia, Volohia sau Valahia și precum acest nume cum moldovenilor, așe munténilor și ardelénilor, prin multă vreme au fost unul și de obște, iară mai pre urmă s-au despărțit.

<i>Capul I.</i> Arată-să greutatea aceștii istorii	328
<i>Capul II.</i> Arată-să pricina spre îndemnarea continuației Hronicului	329
<i>Capul III.</i> Arată-să cea dintăi a bulgarilor ieșire spre părțile împărăției romanilor	331
<i>Capul IV.</i> Dovedește-să precum numele Dachii bulgarii să-l fie schimbat și precum moldovanul și romanul în limba lor tot un nu<me> au	333
<i>Capul V.</i> Arată-să precum numele Valahii, după acéste tâmplări, multă vreme cu moldovenii, tuturor românilor, de obște au fost	335
<i>Capul VI.</i> Arată-să pricina căci fărăle acéstea mai pre urmă cu deo-săbite numere s-au numit.....	336
<i>Capul VII.</i> Dau-să și alte canoane trebuitoare pentru mai curată înțelégerea Hronicului înainte	338

CARTEA A ȘESEEA. Carea arată traiul romanilor în Valahia de la Anastasie până la Roman, ficiorul lui Constantin împărat. Așijderea arată năpădzile bulgarilor și descălecatul țărâi și crăii leșești și precum pre acéstea vremi, nu numai Volohia, ce încă și Crâmul au fost tot supt stăpânirea împărăției răzsăritului. Așijderea arată aședzarea ungurilor pe apa Tisei.

<i>Capul I.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Volohia de la năpada bulgarilor până la Iustinian împărat	340
<i>Capul II.</i> Dovedește-să traiul romanilor în Volohia de la Iustinian până la Iustin	343
[<i>Capul III.</i>] <Dovedește-să traiul romanilor în Volohia cu multe argumenturi>	346
<i>Capul IV.</i> Arată-să cetățile carile Iustinian au tocmit sau de iznoavă au făcut în părțile Dachii	350

Capul V. Arată-să pricina descălecăturii crăiiei leşeşti din neamul slo- vénilor	352
Capul VI. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia de la Iustin până la Mavrchie	354
Capul VII. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia supt Mavrchie şi Hagan, domnul avarilor	356
Capul VIII. Aceastaşi să dovedeşte supt acestaş împărat	357
Capul IX. Aceastaşi să dovedeşte de la acestaşi împărat până la Foca, ce-i dzic Tirannul	359
Capul X. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia de la Iraclie până la fiul său Constantin	361
Capul XI. Aceastaşi să arată de la Constantin, fiul lui Iraclie, până la Constantin Pogonat	363
Capul XII. Arată-să Volohia supt Constantin Pogonat, apucată de bolgari, însă nu mult ținută	365
Capul XIII. Aceastaşi să arată de la Iustinian până la Leontie	367
Capul XIV. Aceastaşi să arată de la Leontie până la a doa împărăție a lui Iustinian	369
Capul XV. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia de pe stăpâni- rea Crâmului	370
Capul XVI. Acéiaşi să arată, de la Leon Isavrul până la Constantin Copronim	372
Capul XVII. Tot aşé să trăgăniadză istoriia de la Constantin Copro- nim până la Constantin şi maică-sa Irini	374
Capul XVIII. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia pre vremile lui Constantin şi Irini, până la Nichifor, când s-au despărțit împărăția apusului de a răzsăritului	377
Capul XIX. Aceastaşi să trăgăniadză de la Nichifor Patrachie până la Theodora cu fiul său Mihail	380
Capul XX. Aceastaş să înţelége de la Theodora şi Mihail, până la Vasilie Machedon	382
Capul XXI. Acéiaşi să arată de la Vasilie Machedon până la aşedza- rea unguirilor pe apa Tisei	383
Capul XXII. Aceastaşi să arată de la Alexandru până la moartea lui Constantin, fiul lui Leon	385

CARTEA A ŞÉPTEA. Carea dovedeşte traiul romanilor în Vo-
lohia din istoricii streini şi muştră pe unii buiguitori, carii, pen-
tru începătura neamului moldovenesc, cu basne au muruit hârtiia.
Aşijderea arată începătura împărății ruseşti din cetatea Chiovului
şi întorcerea lui Vladimir domnului rusesc la creştinătate. Aşjde-
rea pomeneste într-o vreme suppunerea bulgarilor supt împărăția

răzsăritului şi necurmat traiul romanilor în Volohia, de la Roman
fiul lui Constantin, până la împărăția lui Isachie Anghel, când s-au
dezbătut românii de supt împărăția Ţarigradului

Capul I. Întruducere, pentru pomenirea neamului moldovenesc de la istoricii streini	388
Capul II. Arată-să necurmat traiul romanilor în Volohia până pe acéstea vremi, din mărturiile istoricilor ruseşti şi leşeşti	391
Capul III. Muştră-să nişte băsnuitori, carii, pentru neamul româ- nesc hârtiia muruind, singuri pe sine s-au ocărât	394
Capul IV. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia, de la Roman cel Tânăr până la Vasilie împărat	396
Capul V. Arată-să începătura stăpânirii ruseşti, carea acmu iaste puternică împărăția Moscului	399
Capul VII. Arată-să subt Vasilie Bulgarocton supunerea bulgarilor, şi întâi pomenirea vlahilor la istoricii greceşti	402
Capul VIII. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia, de la Con- stantin, fratele lui Vasilie, până la Constantin Monomah	406
[Capul IX] Doaă... ..	408
Capul X. Arată-să traiul romanilor în Volohia de la Constantin Mo- nomah, până la Constantin Ducas	408
Capul XI. Aceastaşi să trăgăniadză de la Constantin Ducas până la Roman Dioghenis	410
Capul XII. Dovedeşte-să traiul romanilor în Volohia de la Roman Dioghenis până la Mihail, fiul lui Constantin Duca	412
Capul XIII. Aceastaşi să arată înainte, supt acelaşi Dioghenis împă- rat şi de la Mihail Duca până la Alexandru Comnenos	413
Capul XIV. Aceastaşi să arată de la Alexie Comnenos până la Emmanuil Comnenos	415
Capul XV. Acéiaşi să arată de la Manuil Comnenos până la Alexie Anghel	416

CARTEA A OPTA. Carea arată traiul romano-vlahilor în Vla-
hia, apoi şi în Misia, Thrachia, Machedonia şi până la Greția, de la
Isachie Anghel până la Ionnis Duca; când şi hănia tătarălor în Crâm
şi împărăția aliotmanilor la Asia s-au început. Aşijderea arată când
şi cum s-au despărțit romano-vlahii de la împărăția Ţarigradului.
Războaiele, carile au avut românii cu împărății grecilor, apoi după
ce au luat latinii de la greci Ţarigradul şi cu latinii. Aşijderea arată
începătura domniei monarhiceşti a lui Ioan, domnul a tuturor ro-
mânilor, şi de domnia lui Hris, domnul cuţovlahilor în Greția şi
aşedzarea împărăților greceşti la Nichea şi pe aiurea.

Capul I. Pridoslovie	421

Capul II. Arată-să pricina pentru ce vlaho-romanii s-au despărțit de la împărăția Țarigradului	425
Capul III. Arată-să cu ce mijloc au făcut ei de s-au dizlipit romano-vlahii de la împărăție	426
Capul IV. Arată-să războiul dintăi carile au avut românii cu Isachie Anghel împăratul	427
Capul V. Arată-să întoarcerea romano-vlahilor de peste Dunăre iară în Misia	428
Capul VI. Războiul al doilea carile au avut romano-vlahii cu Isachie Anghel împăratul	429
Capul VII. Arată-să a triia război a romano-vlahilor asupra lui Isachie Anghel cu biruință	432
Capul VIII. Arată-să lucrurile romano-vlahilor supt împărăția lui Alexie Anghel carile singur s-au poreclit Comnenos	434
Capul IX. Arată-să cum au vinit acest Ioan la împăratul și cum mai pre urmă au stătut domn tuturor românilor	436
Capul X. Arată-să cum au primit împăratul pre Ioan și cum Hris, domnul cuțovlahilor, au rămas cu o samă în Greția	438
Capul XI. Arată-să începătura domniei lui Ioan, de la carile s-au coborât familia domnilor românești, de pre carile toți și până astăzi Ioan să scriu	441
Capul XII. Arată-să jealnică căderea împărăției Țarigradului pe mâna latinilor	444
Capul XIII. Arată-să nărocite războaiele lui Ioan Alexie, domnul romano-vlahilor, cu latinii	446
Capul XIV. Arată-să așezarea împărăției grecești la Nichea și moartea lui Balduin în robie	450
Capul XV. Arată-să și alte cu biruință a domnului Ioan și dobândirea Solonului cu multe alte cetăți	451
Capul XVI. Arată-să alte războaie a lui Ioan Alexie și multe prăzi, carile au făcut cu tătarăi în Thrachia	453
Capul XVII. Arată-să pentru ce Ioan Alexie au stricat pacea și cu grecii și câteva a lui războaie cu năroc	454
Capul XVIII. Arată-să războiul lui Lascaris cu sultanul Alaidin	456
CARTEA A NOĂA. <Carea arată traiul romanilor de la începătura hanilor tătarăști și a împăraților turcești până la năpada lui Batie, când s-au tras românii iarăși spre Ardeal>.	
Capul I. Arată-să începătura hanilor tătarăști, de la Ginghiz han, din carile să trag hani Crâmului, supt porecla Ghierai	458

Capul II. Arată-să începătura neamului turcesc și a familiei aliosmanilor, carii astăzi țin împărăția Țarigradului, cu multe alte împărății în Asia, Africa și Evropa	461
Capul III. Arată-să rândul crailor ungurești de la începătura crăiilor lor până la năpada lui Batie	464
Capul IV. Dovedește-să precum din doi Vladislavi, carii la istorici să pomenesc, nici unul pe vrême când au vinit Batie n-au fost la crăie	466
Capul V. Arată-să precum românii, cești dincoace de Dunăre, să fie luat protecția lui Andreas, craiului unguresc	468
Capul VI. Arată-să cea dintăi a lui Batie năpadă și cum i-au închis atuncea românii poticile munților, de n-au putut într-acea dată răzbate în țara unguriască	469
Capul VII. Arată-să prada lui Batie în țara leșască și în Silezia	471
Capul VIII. Arată-să precum Bela, craiul unguresc, adevărat au cerșut agiutoriu de la chesariul și de la alți crai; ce n-au luat; și bătaia fără năroc carea cu avut cu Batie	472
Capul IX. Arată-să înturnarea lui Batie cu tătarăi înapoi și a Belii la crăiia sa	473
Capul X. Arată-să ciudat chipul basniei scornite pentru Laslăul cel scornit și minciunos	475
Capul XI. Iarăși să arată izvorul de unde au piștit puturoasă basna pentru Laslăul ce-i dzic vâlhovnic	477
Capul XII. Arată-să basna războiului carile dzic să fie avut Laslău cu Batie hanul tătarăsc	479
Capul XIII. Aduce-să înfățișarea basnelor istoricului bulgăresc cu a lui Simion măzacu pentru Laslăul lor	480
CARTEA A DZÉCEA. Carea arată statul țărâlor românești de după prada lui Batie hanul, până la înturnarea lui Dragoș Vodă în Moldova și a Radului Vodă în Țara Munteniască. Așijderea arată vrême, pricina, chipul și alalte tâmplări pentru carile o samă de români s-au tras spre țara Ardealului, iară o samă au rămas tot pre locurile și moșiile sale, neclătiți. Așijderea arată cetățile, târgurile și provinciile carile au ținut în Ardial românii carii au trecut acolo și carile au ținut românii carii au rămas pe loc. Așijderea arată precum un craiu sîrbăsc au ținut pre o fată a unui domn românesc, cu mulți anni mai denainte de anul ce însămnează hronicile noastre înturnarea domnilor de la Ardial la moșiile sale.	
Capul I. Înștiințare cătră cititoriu	483
Capul II. Arată-să statul romanilor sau cum acmu le dzicea, a vlahilor, după prada lui Batie	485

<i>Capul III. Arată-să trecerea românilor din Volohia în Ardial de gr- jea lui Batie</i>	486
<i>Capul IV. Arată-să precum și pre vrémea lui Batie o samă de ro- mâni au fost rămas prin cetățile pre marginile Dunării până în Marea Neagră, carii împreună cu cei trecuți la Ardial au luat protecția crailor ungurești</i>	488
<i>Capul V. Aceastăși să poate înțelege din hronicul Țării Muntenesți și din hronicul moldovenesc</i>	491
<i>Capul VI. Arată-să moșiile, cetățile, târgurile și olaturile carile au ținut odată românii din Moldova și din Țara Muntenească în Ardeal</i>	493
<i>Capul VII. Arată-să cum grecii iarăși au luat Țarigradul de la latini</i>	497
<i>Capul VIII. Arată-să precum craiul sirbăsc, curând după prada lui Batie, să fie avut crăiasa pre fata domnului de Valahia</i>	499
<i>Capul IX. Oblicéște-să numele craiului sirbăsc carile au ținut pe fata domnului românesc</i>	501
Tabla hronologhicească. Carea arată vacurile și annii în carii să pomenesc romanii cei de Ulpie Traian în Dachia, de la Roma aduși și în sălășluire vécinică într-înșă aședzați, de la descălecatul lor până la înturnarea lui Dragoș Vodă din țara Ardialului în Moldova și a Radului Vodă Negrul în Țara Munteniască	505
Scara a lucrurilor și cuvintelor carile sint mai de însămnat într-acest hronic.....	517
<i>Postfață</i>	563
<i>Glosar</i>	565
<i>Indici</i>	603
<i>Bibliografie selectivă</i>	677
<i>Iconografie</i>	681

25^r

DIMITRIE CANTEMIR VOIEVOD

Cu mila lui Dumnădzău a Moldovii moșnean
domn și a svintei rossiești împărății cniadz

Tuturor iubiților, în Hristos Dumnădzăul frați, romano-moldo-vlahilor, sănătate!

Nu cu multe avem aicea pre dumneavostră, iubiților, a vă supăra, de vreme ce că de célea ce ar trebui pentru luminarea și luminarea adevărului istoriei noastre, prin multe locuri a țăsiturii hronicului, unde trebuința a fi s-au părut, adesea învățatură am dat. Și mai vârtos că la toate începăturile cărților câte oarece pridoslovie înainte trimițind, socotim că toate célea carile cititoriului vreo îndoință de prepus a aduce s-ar videa, cu tot mijlocul a le rădica am silit, precum fietecarea la locul său înainte la privală vă va ieși. Aicea dară puțin în înștiințare a vă da ne trebuie, cum adecă și în ce chip începătura socotélii noastre au fost și cum strâmptoarea vremii și mai vârtos lipsa a unor istorici foarte de triabă țenchiul svârșitului ni-au abătut.

Fosta-au dară gândul și nevoința noastră ca tot trupul hronicului acestuia în doaă tomuri (adecă cărți mari) să-l împărțim; deci tomul dintăi (pre carile în ceastă dată vi-l dăruim) să să numască *Hronicul a vechi/mii Romano-Moldovlahiilor*, carile începând de la descălecatul Dachii cu romani, adecă de la Traian, marele împărat, și de la anul Domnului și Mântuitoriului nostru lui Iisus Hristos 107, cursul istoriei până dăpă prada lui Batie, hanul tătarăsc, și până la înturnarea lui Dragoș Vodă în Țara Moldovii și lui Radul Vodă Negrul în Țara Munteniască, carea s-au tâmplat pre la anul de la Hristos 1274, duce.

Iară al doilea tom iaste să înceapă de când curățindu-să locurile acéstea de tătari și de toate năpădzile altor varvari și, precum dzisăm, pomeniții domni, întorcându-să pre la locurile lor din bejeniele

Ardialului, cu deosăbite titluri a domnilor de Moldova și a domnilor muntenești a să vesti au început; și să tragă rândul annilor și povéstea domnilor până la vremile noastre; și așé împreună pe amândoaă părțile istoriilor la tipariu să le dăm.

Ce aceasta după gândul nostru a săvârși, precum dzisăm, câteva împiedecături înainte ieșindu-ne, cătră carile acmu și slujba senatoriilor nu mai iușurea adăogându-să (căci nevoile de casă și private așéși nici le mai pomenim), ni-au căutat vrémea lucrului a muta, ca când Dumnădzău ar învoi și slabe puterile cu gândul ni s-ar potrivi și acéia a istoriilor parte la doritul săvârșit să ducem. A tuturor dară lucrurilor agiutoriu lui Dumnădzău, vréme și ostenință poftind, noi, pre cât puterile ne vor agiuta, ostenința nu vom cruța; iară voia și vrémea în socoteala aceluia vom lăsa carile singur cunoștința vremilor în putérea sa au așădzat.

Deci dară, într-această parte (pre carea acmu de cum iaste și cum iaste gătită o videți) toată socotiala noastră într-aceasta să stăruiaște, pentru ca numele și niamul dumnia/voastră cari de demult s-au descălecat și de atuncea până acmu necurmat lăcuiaște în Dachia (adecă în Moldova, în Țara Munteniască și în Ardial), din tirănniia vechii uitări dezbatându-l, precum adevărați romani, de Roma cetățeni și din toți a Italiei lăcuitori aleși ostași să fiți, cu vrédnice de credință a streinii scrtitori mărturii să vă arătăm.

Așijderea unora, nu atăta de grei la socotială, mai proaspeți scriitori împotrivnice păreri îndreptând, cât de departe din calea adevărului să să fie rătăcit să-i descoperim.

Cătră aceasta, pentru ca cursul anilor nesmintit să ducem, urma-t-am trii vestiți și a vremilor iscusiti sămăluitori, pe Petavie, Calviz și pe Ricțiolus, carii în scurt și foarte cu credință vrémea și viața a tuturor stăpânilor lumii strângând și cursul annilor nu numai istoricéște, ce încă și astrologhicéște foarte curat sămăluind, din toate învălătuciturile îi descurcă. Și așé, pre acești trii hronologi între sine alăturând și cu alăți a vremilor scriitori cu osirdie înfățășindu-i, cursul hronicului, viața împăraților românești și une lucruri mai de însămnat carile pre vremile lor în Dachia sau în părțile vecine de prempregiurul Dachii s-au tâmplat, cum mai pre scurt și mai curat s-au putut, li-am însămnat.

Așijderea, supt vremile a unor împărați, macar că spre părțile acéstea ceva să să fie lucrat, la cei mai curați scriitori n-am aflat; însă noi și a acelora viață și vrémea stăpânirii lor, câtă să fie fost, cu însămnarea n-am trecut-o, pentru ca cu acesta chip cursul annilor necurmat și fără prepus să putem duce.

26^r

Așijderea, pentru singură înștiințarea a vechiu niamului dumnea-voastră însămnat-am și / vrémile în carile mulțimea a multor varvari, multe și mari stăpâniri, în părțile Evropii despre apus, după năpădzile lor au descălecat, pentru ca din potrivirea vremilor curat să să poată cunoaște, precum stăpânirea moșilor strămoșilor dumnea-voastră în Dachia, decât a mulți a altora mai véche și mai bătrână să fie, pentru carea și în *Pridoslovie* câte oarece am arătat.

Așijderea, precât puțința osirdiilor noastre au fost, silit-am ca toate părțicelele hronicului nostru din istorii și istorici ca aceia să le alcătuim, pentru a căroră credință nu iaste cine să să îndoiască, ce de la toți învățații și cercătorii adevărului istoriilor priimiți și credzuți sint; pre a căroră numere în *Catastivul* ce urmadză și pre la marginele cărții, unde mărturiia lor trebuiaște, cu slove mai mănunte însămnate le viți videa. Cari, în ce nu v-ați putea încrede sau foarte cu minune lucru vi s-ar părea, vor mărturisi precum noi de la noi macar un cuvînțel să nu fim adaos, ce cu întriagă a inimii știință, pre dânșii povață având, unde ni-au dus acolo am mârș și nici cât de puțin de la dânșii nu ni-am abătut.

Așijderea, pentru mai pre lesne cuprinderea cititoriului, tot trupul istoriilor în dzéce cărți și fietecare carte în câteva capete am împărțit, în câte adecă și cum forma și țăsătura istoriilor au poftit, precum toate înainte le viți videa.

În ceastă dată dară tomul al doilea încă nesăvârșit fiind, socotit-am ca cu așteptarea aceii părți așteptarea științii lucrurilor carile într-acésta să cuprind mai mult să nu prelungim.

27^v Așé, omeniților și iubiților simpatrioți și fietecarile a adevărului istoricești iubitoriu, de această dată cu acest dintăi a istoriilor noastre tomos / în vréme de odihnă (pre carea dea-o cel ce pre heruvimi și serafimi să odihnéște) zăbăvindu-vă cu noi netrénbicii împreună, pre cela carile toate darurile céle desăvârșit de sus de la Părintele luminilor a purcede pricinéște rugați pentru ca să bineînvoiască și pre celalalt tomos a istoriilor a săvârși să ne învrednicim și mai curând cu mijlocul halcotipului tuturor să să obștiască. /

CATASTIHUL

istoricilor, gheografilor, filosofilor, poeticilor și a altor oameni învățați, ellini, latini și de alte niamuri, a căroră numere să pomenesc și mărturiile li să aduc într-acest hronic

A

Avgustin, părinte latin
Avriolus, istoric latin
Avrelie Victor, istoric latin
Avsonie, poetic latin
Agathus, istoric grec
Aimon, istoric latin
Ammian, istoric grec
Anonimus, istoric latin
Antisiodoreanul, istoric latin
Apollonie, filosof grec

B

Baronius, istoric latin
Balarminus, theolog latin
Bilschie, istoric liah
Bovinus, comentator latin
Bonfin, istoric ungar
Busbecvius, istoric latin

V

Vilelmus, istoric latin
Vopiscus, istoric latin

G

Gheorghie Franța, istoric grec
 Glicas, istoric grec
 Gluverie, geograf latin
 Grigorie papa, părinte latin
 Grigorie Turoneanul, istoric latin

D

Dion, istoric grec
 Dionisie Alicarnaseul, istoric grec
 Dionisie Periighit, geograf grec
 Dionisiodot, istoric latin
 Ditmarus, istoric latin
 Dlușoș, istoric liah
 Dolion, istoric de lucrurile ungurești
 Dubravie, istoric bohem

E

Evagrie, istoric grec
 Evseviev, istoric grec
 Evstathie, istoric grec /
 Evtropie, istoric latin
 Eneas Silvie, istoric latin

Z

Zacuti, istoric de lucrurile arăpești
 Zonaras, istoric grec
 Zosim, istoric grec
 Zugropulos, istoric grec

I

Iacov Filipp de Bergomen, istoric latin
 Idatie, istoric latin
 Ieronim, părinte latin
 Isidor, istoric grec
 Isihie, istoric grec
 Iuvenalis, poetic latin

Iulie Capitolin, istoric latin
 Iustin, istoric latin
 Ithachie, istoric grec
 Ioann Antonie de Campania, istoric latin
 Ioan Gluverie, și istoric
 Ioann Zamaischie, istoric liah
 Iornandis, gotth, istoric latin
 Iosif jidov, au scris ellinște, istoric

K

Carion, istoric latin
 Cassiodor, istoric
 Cvintus Curtius, istoric latin
 Chedrinus, istoric grec
 Clavdie Ptolomei, geograf grec
 Constantin Manasi, istoric grec
 Cantacuzinos, istoric grec
 Constituțiile împărătești lat.
 Cravțius, istoric saxonesc
 Curopalat, istoric grec
 Cuspin, istoric latin

L

Laonic Halcocondilas, istoric grec
 Leunclavie, istoric latin
 Livanie, sofist grec
 Luitprand, istoric niamț
 Létopisățul slovenesc și muntenesc

M

Maienburg, istoric niamț
 Macrovie, istoric grec
 Mappede lui Emeric Tucheli
 Marinus, istoric latin
 Mehovii, istoric rus
 Metafrastis, scriitoriu grec
 Mirhondi, istoric persan

Miron Costin, istoric moldovan
 Miștelana, istorie latină
 Moreri, dicționar istoricesc francez
 Moise Proroc. *Svânta Scriptură*

N

Navclerus, istoric latin
 Niculai Costin, istoric moldovan
 Nichita Honiatis, istoric grec
 Nichifor Grigoras, istoric grec
 Nicolaus Ola, istoric latin /

O

Ovidius, poetic latin
 Olimpiodor, istoric grec
 Omiros, poetic grec
 Onufrie, istoric
 Orbinus, băsnuitoriu raguzeu italian
 Orihovie, istoric liah
 Orosie, istoric

P

Pavel Diacon, istoric latin
 Pavsanie, istoric grec
 Parisios, istoric latin
 Patavie, istoric latin
 Pahimeris, istoric grec
 Petronie Cardina, istoric latin
 Platon, filosof grec
 Plinie, geograf și istoric latin
 Plinie cel Tânăr, scriitoriu latin
 Plutarh, istoric grec
 Polivios, istoric grec
 Pomponie Melas, geograf latin
 Posenie, istoric latin
 Pretorii, *De Gotthi*, istoric latin
 Proclus, mathematic grec

Procopie Cheserianul, istoric grec
 Prosper, istoric latin

R

Ricțiolus, istoric latin

S

Sabeliscus, istoric latin
 Savelie Polmon, istoric latin
 Saadi, istoric turcesc
 Samocatis, istoric grec
 Sighiberd, istoric latin
 Sigon, istoric latin
 Sidonie, poetic latin
 Simion măzacu, ungarian
 Sith Calviz, hronolog latin
 Scaligher, istoric latin
 Isocrat, istoric grec
 Socratis, filosof grec
 Solinus, geograf latin
 Sparțianus, istoric latin
 Stanislav Sarniție, istoric liah
 Stepena, istoria rusă
 Stefan Vizantinul, geograf grec
 Striicovschie, istoric liah
 Sinopsis, istorii rusești

T

Tabla capitolină, istorie latină
 Tertulian, scriitoriu latin
 Titus Livius, istoric latin
 Tolpentin, istoric ungar
 Triverie, istoric latin
 Trithimie, istoric latin
 Trogus Pompeius, istoric latin

U/

Urêche Vornicul, istoric moldovan

F

Fașticulele Sicule latin
Filon, jidov, istoric, au scris ellinște

Th

Theofanis, istoric grec
Theofilact, același Samocat grec
Thuchitidis, istoric grec

H

Hezarfen, istoric turcesc
Hronicul leșesc
Hronicul moldovenesc cel vechiu
Hronicul muntenesc
Hronicul franțozesc
Hronicul fuldian
Hronograful moschicesc
Hronograful sirbesc

Ț

Țițeron, ritor latin

X

Xenofon, istoric grec
Xifilin, istoric grec

Iară de vom fi trecut pre vrunii cu pomenirea poate cititoriul la rândul său să-i găsească. /

HRONICON

A TOATĂ ȚARA ROMÂNIAȘCĂ

(carea apoi s-au împărțit în Moldova, Munteniască și Ardealul)
din descălecatul ei de la Traian, împăratul Râmului.
Așijderea pentru numerele carele au avut odată și carele are acmu.
Și pentru *romanii* carii de atuncea într-însa aședzindu-să
într-acéiași și până acmu necontentit lăcuiesc.

PROLEGOMENA

[CARTEA ÎNTÎI]

CAPUL I

Pentru vechiu neamul tătărăsc, carile în *Svânta Scrisoare* să
chiamă Gog și Magog și pentru de obște hotărârea a toată Schithia
și pentru numele Dachiii

Pentru ca oglinda hronicului nostru de tot pravul îndoinții mai
ștearsă și mai curată înaintea privélii cititoriului să o punem și pentru
ca izvorul și începătura numelui Dachiii (pre carea acmu țărăle Moldo-
vei, Țara Munteniască și Ardealul stau), de unde au izvorât și au purces,
mai chiar să putem arăta, socotit-am că întâi foarte de treabă <să fie>^{*}
oarece pre scurt pentru toată Schithia, adecă țara / tătărăscă să dzicem,
de vréme <ce>^{**} și a dachilor neam (de pre carile părțile acéstea Dachia
s-au numit) tot dintr-o rădăcină și dintr-o corenie cu schithii au fost,
precum și alte multe și mai nenumărate năroade dintr-aceiași schithi

* Scris pe margine.

** Scris deasupra.

(sau tătari) cu cursul vrémilor în multe părți răzlețindu-să, ca niște întunecoasă neguri, mai toată fața pământului au acoperit și ca un potop de vărsate și peste tot lățite ape, nici la Asia, nici la Evropa, nici la Africa, vreun unghiu nepotopit și necălcat n-au lăsat, pentru a cărora năbușeale și undături pline sint istoriile ellinilor, a latinilor și a altor limbi, carii stâlpul scrisorii au ținut și mutările lucrurilor au însămnat. Noi dară mai véche și mai bătrână istorie decât *Sfânta Scriptură* necunoscând, în buni chedzi dumnădzăiescul cuvânt po-vață și agiutoriu luând, de la dânsul și începem, carile unul și singur iaste, ce cuprinde α și ω, începutul și sfârșitul.

<Istoria Svintei Scripturi>

Lăsind dară, pentru scurtarea cuvântului, a neamurilor ghenea-loghie (adecă corenie), de la Noe înapoi pre amănuntul a povesti, luând numele numai carile la *Sfânta Istorie* să pomenéște, de neamurile Gog și Magog (de pre carea luând persii numele le dzic *cin macini*, iară asirii și arapii *egegi megegi*), pre acéstea dară neamuri *Sfânta Scriptură* le așadză în părțile crivățului, de la carile după proceasca adeverință s-au pornit și să pornéște tot răul peste tot pământul.

3 Nici alt neam deosăbit să fie acela de a schithilor putem cu/noăște, de vréme ce partea crivățului, asămănarea numelui și cumplite faptele lor carile dinceput au făcut și până acmu fac, chiar și aiavea îi dovedéște, că pomeniții Gog și Magog spre părțile crivățului (unde acmu tătărămea cea mare să chiamă) au lăcuit și încă lăcuiesc, și dintr-înșii atâtea neamuri prin toate vremile ca roii s-au pornit și într-alte părți au izbucnit, de mulțime nici crivățul, nici locurile lor céle late, lungi și largi mai încăpându-i.

După cea de dumnădzăiescul duh suflată istorie, târdziu mai pre urmă au început cea din truda și chiteala omenească a purcéde, a căriia întâi între limbi născători (precum a tuturor socoteala de obște iaste) au fost haldeii, după dânsii finicsii de la carii ellinii au luat mai pre urmă și slovele, iară ciniile învățăturilor de la eghipti. Deci ellinii, în multe mai iscoditori și mai isteți decât alte limbi fiind, început-au nu numai ale sale ce și a altor neamuri lucruri și fapte după a vrémilor tâmplări a le însămna și în scrisoare celor mai apoi următori a le lăsa.

<Omiros> Dintre ellini dară mai vechiu decât toți scriitorii să socotéște a fi *Omiros*, carile cu verșuri neapotrivate și <cu>* iscusită limbă

* Scris deasupra.

ellinească au scris războiul a tuturor grecilor și răzsipa vestitei cetăți a Troadii. Scris-au dară istorie sa cu noădzăci și noă de ani după răzsipa Troadii, iară mai denainte de Mântuitoriul lumii Hristos Dumr'ădzău cu 1206 ani, în care războiu <au fost>* precum schithii, așé și amazoanele vestite în vitejie muieri, dintr-același <neam>** purcése (precum pentru aceasta adevéréște Iu/stin, iscusitul istoric) să fie.

După Omir poeticul, târdziu mai pre urmă scris-au mai denainte de toți, cu chip istoricesc Irodod lucrurile ellinilor și războaiele carile pre acélé vrémi au avut cu persii și între sine, ce pre acélé vrémi când au fost scriind Irodod, adecă pe la anul mai înainte de Domnul Hristos 444, véde-se că grecii puțină înștiințare au avut pentru părțile Schithii și a altor părți a crivățului, de vréme ce dzice că isvoarale Dunării (care ellinéște să chiamă Istros) de unde să să fie începând nu să pot ști, precum nici a Nilului nu să știu; pentru acéia și pentru Schithia și despărțirile-i multe turburate și amestecate pomenéște.

Așijderea Thuchidid, carile după Irodod cartea Istoriei sale au început a scrie, nu mai curat decât Irodod scrie, toată nevoința lui pentru lucrurile elinești puind. După acéia cu cursul vrémilor acélea ce de la scriitorii mai denainte fără nici o bună orânduială amestecate și zămentite era, alții lor următori cu meșterșug gheometricesc la orânduială a le pune și părțile lumii cu hireșe hotară a însămna și neamurile a lumii lăcuitoare cu ale sale numere a le numi și după împărății și crăii a le osăbi și a le vesti au început.

Întăi dară gheografi, adecă de pământ scriitori, au fost Stravon, carile au trăit și-au scris pre vremile lui Tiverie împărat cu 26 ani mai pre urmă de nașterea Domnului Hristos; și mai înainte de acesta Dionisie Periighit, carile au trăit pre vrémea lui Avgust Chesar cu 4 ani după Hristos. Acestora au urmat Clavdie Ptolomei pre <la>*** împărăția lui <Traian și a lui Adrian>**** cu 147 ani după Mântui/to-riul lumii Hristos. Fost-au și din latini vechi scriitori a pământului Pomponie Mela, și-au trăit după Hristos 47 ani; după acesta au scris Plinie în anul de la Hristos 80; iară după acesta Solin și alții mulți

<Gheorghie Chedrinus 66, și însămnările lui Xilantru în Chedrin>

4
<Iustinu, Cap. 4, cartea 1, 2, stih 27>
<Irodod>

<Thuchidid>

<Stravon>

<Dionisie Periighit>
<Clavdie Ptolomei>
5

<Pomponie Mela>
<Plinie>
<Solin>

* *Idem.*

** Scris dedesubtul rândului.

*** Scris deasupra.

**** Adăugat în josul paginii.